

RÖSTDELNING I ETT NYTT POLITISKT LANDSKAP

GISSUR Ó ERLINGSSON, MARIA SOLEVID,
ANNA CEDERHOLM LAGER OCH HENRIK OSCARSSON

Sammanfattning

Under flera årtionden har vi kunnat bevittna en trendmässig ökning av röstdelningen i Sverige: allt fler väljare röstar på olika partier i nationella, regionala och lokala val. I det här kapitlet följer vi upp hur röstdelningen utvecklats i samband med de allmänna valen i september 2022. Tidigare studier har visat att röstdelning i huvudsak äger rum mellan partier inom de traditionella blocken i svensk politik. Mot bakgrund av den förändrade konfliktstrukturen i det svenska partisystemet är det dock inte orimligt att anta att förutsättningarna för röstdelning har ändrats. I kapitlet ställs därför den övergripande frågan om den ökade parlamentariska instabiliteten på nationell nivå – exempelvis Alliansens sammanbrott, Januariavtalets tillblivelse (och tillika upplösning), nya koalitionssignaler inför 2022 års val, samt problemen för flera riksdagspartier att alls ställa upp i flera kommuner – har satt några spår i svenska väljares röstdelning.

Det här kapitlet analyserar fenomenet röstdelning i de allmänna valen 2022, det vill säga när väljare röstar på *olika* partier i de samtidiga valen till riksdag, kommun och region. Längre var uppfattningen att den självständiga kommunala väljaren inte fanns. För trettio år sedan konstaterade exempelvis Sören Holmberg (1993: 16) att då tillgängliga data indikerade att kommunala val *inte* avgjordes av kommunala frågor utan istället av ”rikspolitiska partisympatier, rikspolitiska frågor och nationella valvindar”.

Mycket vatten har runnit under broarna sedan dess. Från 1980-talets andra hälft har nämligen röstdelningen ökat. Men under de fem val som ägde rum under perioden 1970–1982 var röstdelning i det närmaste ett exotiskt inslag i svenskens väljarbeteende. Mer specifikt valde knappt var tionde väljare att göra detta då. Nu är läget väsentligt annorlunda: drygt var tredje väljare delar sina röster på det här sättet, vilket alltså är en mycket tydlig ökning sedan 1970 då den gemensamma valdagen infördes.

Röstdelning i Sverige

Utifrån tidigare studier, vad vet vi då om röstdelning i Sverige? Låt oss börja med att konstatera att få gett sig i kast med att förklara *varför* man röstdelar, vilket delvis

kan förklaras av bristen på breda väljarundersökningar på kommunal nivå. Erlingsson och Oscarsson (2015) har dock lanserat fyra övergripande arbetshypoteser:

- **Utbudsperspektivet:** Väljaren dras till ett annat alternativ än det traditionella förstahandsalternativet, till exempel för att ett annat riksdagspartis lokalavdelning eller ett genuint lokalt parti förmår övertyga väljarna om sin trovärdighet i någon brännhet lokal fråga som dykt upp på dagordningen inför ett val.
- **Röstmagnetperspektivet/personfaktorn:** Väljare dras till ett annat parti än sitt favorit-riksdagsparti därför att partiet företräds av en person som inger förtroende eller uppammar entusiasm hos väljaren.
- **Protestperspektivet:** Väljare stöts på ett negativt sätt bort från sitt favoritalternativ (och detta kan vara antingen lokalt eller nationellt) och väljer att rösta på ett annat parti än sitt traditionella förstahandsval i kommun- eller i riksdagsval.
- **Stödöstningsperspektivet:** Av strategiska skäl överger väljaren (i riksdags- eller kommunval) sitt förstahandsalternativ för att hjälpa ett annat parti över spärren till antingen kommun- eller riksdagsval.

Med det sagt, för kapitlets syften är kanske det mest intressanta resultatet från tidigare studier att röstindelning i huvudsak sker mellan partier *inom* de traditionella blocken, det vill säga antingen mellan partier inom det tidigare borgerliga blocket, eller mellan partier inom det rödgröna blocket (se Erlingsson & Oscarsson, 2015; Berg, Erlingsson & Oscarsson, 2019).

Vi menar dock att det inte är alldeles uppenbart att detta resultat skulle upprepa sig i valet 2022. Situationen inför det senaste valet var nämligen delvis en annan jämfört med läget i föregående val. Mot bakgrund av den förändrade konfliktstrukturen i det svenska partisystemet, Januariavtalet 2019 tillkomst (och upplösning), samt Centerpartiets avståndstagande från de forna Allianskollegornas val att aktivt samarbeta med Sverigedemokraterna, är det inte orimligt att tro att premisserna för röstindelning har förändrats.

Till det kommer ytterligare två aspekter som kan ha påverkat förutsättningarna för röstindelning. Det första rör att de medlemsmässigt minsta riksdagspartierna – Miljöpartiet, Kristdemokraterna och Liberalerna – haft påtagliga problem att *alls* förmå ställa upp med kandidater i de kommunala valen (jfr. *Dagens Arena*, 2021). I ett stort antal kommuner kan alltså läget vara sådant att en given väljares förstapreferens (dvs. något av dessa riksdagspartier) inte ens finns på menyn. Det medför att väljarna kan tillfredsställa sin förstapreferens på riksnivån, men inte lokalt. De tvingas därmed till röstindelning. För det andra tillkommer de fortsatta framgångarna för så kallade ”övriga partier”, alltså partier som saknar riksdagsrepresentation, varav många primärt ställer upp till val i endast en enda kommun (Erlingsson m. fl., 2022: kap. 6). Röstindelning är förstås en helt nödvändig förutsättning för dessa partiers framgång och överlevnad. Om inte väljarna kan tänka sig rösta på andra

partier än riksdagspartierna i kommunalvalen saknas naturligtvis förutsättningar för lokala partiers framgång.

I det här kapitlet riktar vi vår uppmärksamhet mot röstdelningen mellan riksdagsval och kommunval. Vi motiverar valet utifrån att den kommunala nivån, genom det kommunala självstyret och den kommunala skatten på inkomst, sammantaget står för den största delen av de offentliga utgifterna och därmed även för den politik som invånarna i Sverige möter till vardags.¹ I kapitlet kommer vi att behandla följande frågeställningar:

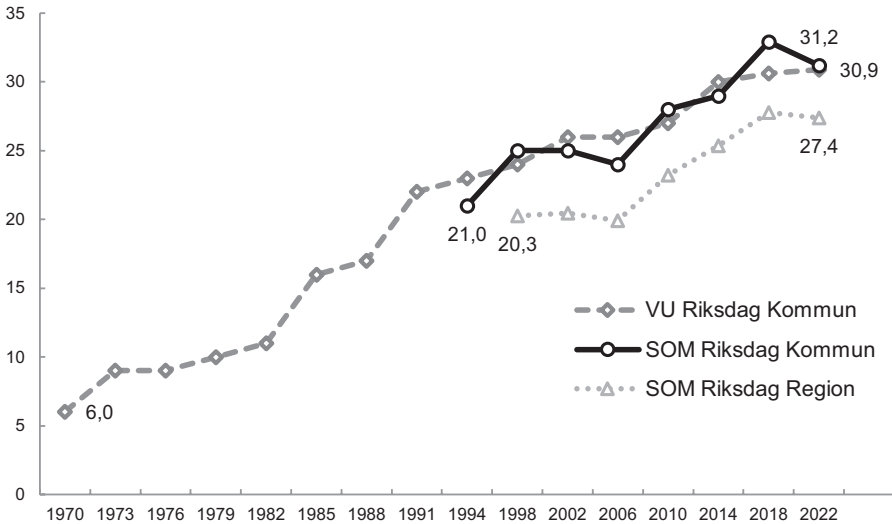
- 1) I vilken utsträckning röstdelade svenska väljare mellan riksdag och kommun respektive riksdag och region i de allmänna valen 2022 i jämförelse med tidigare val?
- 2) Vilka partier lyckas bättre i kommunvalen jämfört med riksdagsvalen, och vilka partier tenderar att förlora mer röster till lokala partier?
- 3) I ljuset av de förändrade partiblocken, vilka röstdelningskombinationer var vanligast 2022 och hur har det förändrats över tid?
- 4) Vilka demografiska och politiska faktorer påverkar röstdelning?

Röstdelning 2022 jämfört med tidigare val

Som påpekades inledningsvis har utvecklingen avseende röstdelning varit trendmässigt ökande i Sverige sedan införandet av den gemensamma valdagen 1970 (se figur 1). Särskilt på 1970-talet, men även i början av 1980-talet, var röstdelning ett rätt så ovanligt inslag i väljarbeteendet. Endast mellan sex och elva procent av väljarna ägnade sig åt detta under valen 1970–1982. Men andelen väljare som röstar på olika partier i riksdagsval och kommunval har allt sedan 1970-talet stadigt ökat i de flesta, om än inte riktigt i alla, val och där vi börjar se stora förändringar från ett val till ett annat från och med 1985 års val.

I 2022 års val röstade cirka 31 procent av väljarna på olika partier i de samtida valen till riksdag och kommun. Drygt 27 procent röstade på olika partier i riksdagsvalet och regionvalen. Även om de olika datakällor vi har tillgång till ger lite olika skattningar kan vi åtminstone konstatera att det *inte* slogs något nytt röstdelningsrekord 2022. Detta skulle kunna tolkas som ett litet trendbrott, med tanke på den hyggligt stadiga ökningen av röstdelning vi sett över de gångna decennierna. Vi kan dessutom konstatera att röstdelningen grovt sett, de nya politiska konfigurationerna till trots, ligger på ungefär samma nivå 2022 som 2018.

Figur 1 Röstdelning i Sverige under femtio år. Andel som röstar på olika partier i riksdagsval och kommunval, 1970–2022 (procent)

Kommentar: Resultaten visar andelen röstande väljare i riksdagsval och kommunval som uppger att de röstat på olika partier i de båda valen. Resultaten från Valundersökningarna är oviktade. I SVT/VALU, som inte redovisas i figuren, har andelen röstdelare skattats på följande sätt 1991: 23 procent, 1994: 21 procent, 1998: 24 procent, 2002: 26 procent, 2006: 27 procent; 2010: 30 procent, 2014: 32 procent, 2018: 35 procent, 2022: 34 procent (med de tre senaste skattningarna viktade efter det officiella valresultatet i Riksdagsvalet).

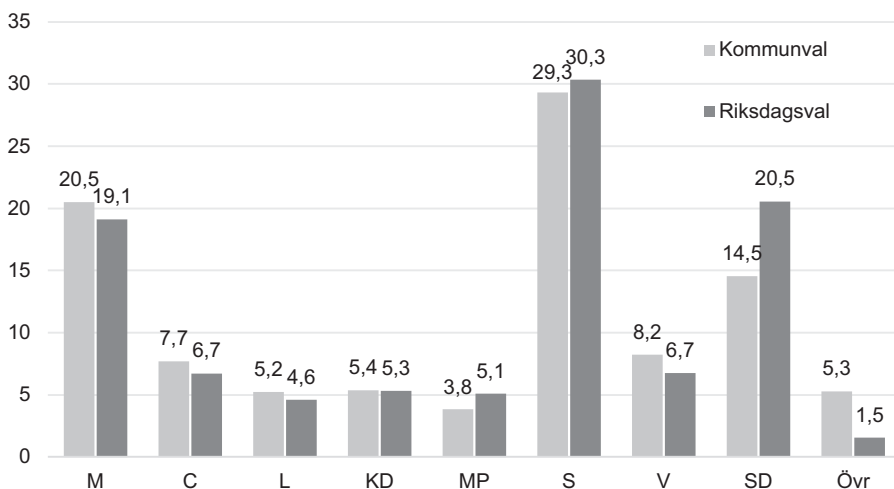
Källa: Valundersökningen 1970–2022 och den nationella SOM-undersökningen 1994–2022.

Partierna som lyckas bättre lokalt än nationellt

Röstdelning kan i många fall spela en avgörande roll i de lokala valen på så sätt att de kan ge upphov till helt andra styrke- och majoritetsförhållanden på kommunnivå jämfört med riksnivån. I figur 2 redovisas de aggregerade valresultaten i de samtida valen till Riksdagen och de 290 kommunala valen den 11 september 2022. För de flesta partier är skillnaderna i det aggregerade röststödet mellan Riksdagsval och kommunval mycket liten, oftast bara omkring, eller lite drygt, en procentenhet. Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna och Vänsterpartiet har alla något lägre röststöd i Riksdagsvalet jämfört med deras aggregerade resultat i kommunvalen medan det omvända gäller för Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Sverigedemokraterna (se också tabell 1). Det ska understrykas att Sverigedemokraterna trots sina framgångar alltjämt underpresterar kraftigt i kommunvalen – de fick sex procentenheter färre röster i kommunvalen jämfört med riksdagsvalet. Att Sverigedemokraterna får starkare stöd i riksdagsvalet än i genomsnitt i de 290

kommunvalen känner vi igen från tidigare val (se Erlingsson & Oscarsson, 2015; Berg, Erlingsson & Oscarsson, 2019).

Figur 2 Partiernas aggregerade röststöd i riksdagsvalet och kommunvalet den 11 september 2022 (procent)

Kommentar: I denna jämförelse har ingen hänsyn tagits till att det är olika antal röstberättigade i riksdagsval jämfört med kommunala val.

Källa: Valmyndigheten (www.val.se).

Historiskt har partiernas över- respektive underrepresentation i de lokala valen varierat en hel del (se tabell 1). Vi använder kvoten av partiernas kommunala valresultat och riksdagsvalresultat för att illustrera när de presterar bättre eller sämre lokalt. Tidsserierna varierar för partierna eftersom partierna funnits eller haft riksdagsrepresentation under olika lång tid.

Av de partier som funnits med i samtliga 15 val är Centerpartiet och Liberalerna de två partier som historiskt sett oftast har överpresterat på lokal nivå (för båda partierna gäller det i tio val). Omvänt har Socialdemokraterna bara varit lokalt överrepresenterade i tre val och Moderaterna och Kristdemokraterna i fyra val. Vänsterpartiet har fått starkare röststöd lokalt än nationellt i sex val. Miljöpartiet är lokalt överrepresenterat i sex av tolv val. Sverigedemokraterna har i samtliga sex val aldrig varit överrepresenterade lokalt. En intressant iakttagelse är att Moderaterna både 2018 och 2022 haft en viss lokal överrepresentation. Kanske kan ett trenderbrott vara på gång här.

Tabell 1 *Partiernas under- och överprestation på lokal nivå i svenska kommun och riksdagsval, 1973–2022 (kvot)*

	M	C	L	KD	MP	S	V	SD	Övr
2022	1,07	1,15	1,14	1,00	0,75	0,97	1,22	0,71	3,41
2018	1,06	1,13	1,24	0,93	1,04	0,98	0,96	0,73	4,27
2014	0,92	1,28	1,20	0,87	1,13	1,01	1,12	0,72	1,29
2010	0,87	1,15	1,11	0,79	0,97	1,06	1,00	0,86	2,86
2006	0,93	1,15	1,08	0,88	0,94	0,99	1,03	1,00	1,63
2002	1,15	1,39	0,86	0,78	0,93	0,93	0,98	0,64	2,65
1998	0,97	1,61	1,28	0,68	1,07	0,96	0,85	–	2,45
1994	0,90	1,31	0,96	0,78	1,06	0,96	0,97	–	2,13
1991	1,01	1,32	1,05	0,82	1,06	0,97	1,07	–	0,82a)
1988	0,99	1,11	0,93	0,97	1,02	0,96	0,95	–	3,71
1985	0,97	0,97	0,87	N/A	1,67	0,95	0,98	–	5,20
1982	0,92	0,99	1,02	1,26	0,94	1,00	0,96	–	7,33
1979	0,92	0,98	0,99	1,50	–	1,00	1,04	–	3,00
1976	0,97	0,92	1,02	1,43	–	1,01	1,02	–	4,00
1973	0,97	0,94	1,11	1,17	–	0,99	0,96	–	3,40

Kommentar: Talen i tabellen är en kvot som beräknas genom att dividera partiets procentuella röststöd i lokala val med partiets procentuella röststöd i nationella val. En kvot under 1 betyder att partiet underpresterar i lokala val i relation till nationella val. En kvot större än 1 (gråmarkerade celler) betyder att partiet överpresterar i lokala val i relation till nationella val. Talen kan tolkas som de lokala rösternas procentuella andel av det nationella stödet. Beräkningarna bygger på officiella valresultat för partierna i lokala och nationella val. a) i kategorin övriga partier ingår även Ny Demokrati, som 1991 gjorde ett klart bättre val på nationell nivå än lokalt, vilket givetvis berodde på att partiet inte ställde upp på särskilt många håll. Kvoten för Ny Demokratiska skilda valresultat i kommun- och riksdagsval 1991 är 3,4.

Källa: Valmyndigheten och Statistiska centralbyrån.

Röstdelning i ett nytt politiskt landskap

Som vi tidigare har nämnt har röstdelande väljare i historiskt sett i huvudsak röstat på olika partier inom de etablerade politiska blocken. Dessutom har röstdelning varit ett mer utbrett fenomen bland borgerliga väljare (se Erlingsson & Oscarsson, 2015; Berg, Erlingsson & Oscarsson, 2019). Sedan 1994 har omkring en tredjedel av de röstdelande väljarna röstat på ett borgerligt parti nationellt och ett annat borgerligt parti lokalt (se tabell 2). Toppåren var 2006 och 2010 när Alliansen vann valen, då röstdelade 36 respektive 38 procent av väljarna inom det borgerliga blocket. I 2022 års val har knappt en fjärdedel, 23 procent, av väljarna röstdelat på partier inom det gamla Alliansblocket. Faktum är att vi nu för första gången har en lika stor andel väljare som röstdelat inom det traditionellt rödgröna blocket som

inom det före detta Alliansblocket. Splittringen av Alliansen och Centerpartiets sidbyte har tydligt spelat roll. Sammanfattningsvis har i valet 2022 47 procent av all röstdelning ägt rum inom de traditionella rödgröna respektive Alliansblocket. Den variant av röstdelning som över tid stadigt ökat (om än från väldigt låga nivåer) är den där väljare röstar på Sverigedemokraterna nationellt men ett Alliansparti lokalt. 2022 har tolv procent av all röstdelning skett i den riktningen.

Tabell 2 Kombinationer av röstdelning i nationella och kommunala val, gamla block, 1994–2022 (procent)

	Undersökningsår							
	1994	1998	2002	2006	2010	2014	2018	2022
Inomblocksröstdelning								
Rödgrönrosa partier både nationellt och lokalt	21	26	22	17	21	26	19	24
Allianspartier både nationellt och lokalt	32	33	33	36	38	30	30	23
Mellanblocksröstdelning								
Rödgrönrosa nationellt – Alliansen lokalt	14	18	20	12	7	10	13	15
Alliansen nationellt – rödgrönrosa lokalt	14	8	11	15	17	10	9	16
Övrig röstdelning								
Rödgrönrosa nationellt – övrigt lokalt (ej SD)	7	6	6	6	4	5	4	1
Alliansen nationellt – övrigt lokalt (ej SD)	7	6	7	5	5	4	6	1
SD nationellt – Alliansen lokalt	0	0	0	0	2	6	10	12
SD lokalt – Alliansen nationellt	0	0	0	0	2	2	2	3
SD nationellt – rödgrönrosa lokalt	0	0	0	0	1	3	3	5
SD lokalt – rödgrönrosa nationellt	0	0	0	0	2	2	1	1
Övriga kombinationer	5	3	2	10	2	3	4	1
Total	100	100	100	100	100	100	100	100
Antal svarande	288	671	688	605	1 102	1 536	2 735	3 054

Kommentar: I analysen ingår alla partiväljare i riksdagsval och kommunval som röstdelat. Blankröstare är uteslutna ur analysen. Till rikspartier räknas de partier som funnits representerade i den svenska riksdagen vid de aktuella tillfällena. Till 'Rödgrönrosa partier' räknas Vänsterpartiet, Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Feministiskt initiativ (2010–). Till 'Allianspartier' räknas Centerpartiet, Folkpartiet/Liberalerna, Kristdemokraterna och Moderaterna. Fram till och med år 2006 ingick Sverigedemokraterna i gruppen 'Övriga partier'.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 1994–2022.

Men med det sagt, röstdelning inom och mellan de gamla blocken är ändå förhållandevis känd kunskap och således gamla nyheter i ljuset av det nya svenska politiska landskapet. Med hjälp av tabell 3 tittar vi därför närmare på röstdelning inom och mellan de *nya* politiska blocken, det vill säga S-V-C-MP och M-KD-L-SD 2022 jämfört med 2018.

Till att börja med kan vi slå fast att inomblocksröstningen även i de nya blocken är relativt stabil 2022 jämfört med 2018. Eventuellt kan en svag ökning i inomblocksröstdelning mellan mitten-vänsterpartier skönjas. 28 procent av väljarna röstade på mitten-vänsterpartier både nationellt och lokalt 2022 medan motsvarande siffra var 24 procent 2018. Mellan-blocksröstningen mellan mitten-vänster nationellt och mitten-höger lokalt ligger på 13 procent 2022 vilket är i nivå med 2018, medan det är en svag nedgång i röstdelning mellan mitten-högerpartier nationellt och mitten-vänsterpartier lokalt, från 18 till 14 procent.

Tabell 3 *Kombinationer av röstdelning i nationella och kommunala val, nya block, 2018 och 2022 (procent)*

	Undersökningsår	
	2018	2022
Inomblocksröstdelning		
Mitten-vänster både nationellt och lokalt	24	28
Mitten-höger både nationellt och lokalt	26	28
Mellanblocksröstdelning		
Mitten-vänster nationellt – mitten-höger lokalt	14	13
Mitten-höger nationellt – mitten-vänster lokalt	18	14
Övriga kombinationer		
Total	100	100
Antal svarande	2 735	3 054

Kommentar: I analysen ingår alla partiväljare i riksdagsval och kommunval som röstdelat. Blankröstare är uteslutna ur analysen. Till rikspartier räknas de partier som funnits representerade i den svenska riksdagen vid de aktuella tillfällena. Till *'Mitten-vänster'* räknas Vänsterpartiet, Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Centerpartiet. Till *'Mitten-höger'* räknas Liberalerna, Kristdemokraterna, Moderaterna och Sverigedemokraterna.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2018 och 2022.

I tabell 4 återfinns de tio vanligaste kombinationerna av röstning på olika partier nationellt och kommunalt. I 2022 års val var den vanligaste röstdelningskombinationen att rösta på SD nationellt och M lokalt, detta gjorde knappt nio procent av alla som röstdelade vilket motsvarar drygt 176 500 väljare.² Även 2018 toppade denna röstdelningskombination med cirka sex procent av alla röstdelare (se Berg,

Erlingsson & Oscarsson, 2019). Analyser av Valundersökningen visar att denna variant av röstdelning i huvudsak förekommer bland väljare som har Moderaterna som näst bästa parti (Holmberg m.fl., 2023). På andra plats 2022 kommer röstdelning mellan S nationellt och C lokalt (drygt fem procent) följt av MP nationellt och S lokalt (fem procent). På plats fyra kommer röstdelning mellan S nationellt och V lokalt (knappt fem procent) och på plats fem MP nationellt och V lokalt (drygt fyra procent).

Om vi jämför rankningen 2022 med 2018 (se Berg, Erlingsson & Oscarsson, 2019) är det två röstdelningskombinationer på topp-fem 2018 som finns kvar 2022: SD nationellt–M lokalt och S nationellt–V lokalt. 2018 var övriga topp-röstdelningskombinationer mellan Allianspartierna. Vidare var röstdelning mellan S nationellt och C lokalt först på sjätte plats 2018. År 2022 är samma röstdelning den näst vanligaste. År 2018 var hälften av röstdelningskombinationerna på topp 10-listan mellan forna Allianspartier, 2022 är det endast en sådan som slår sig in på topplistan (M-KD). Rankningen stärker intrycket av förändrade röstdelningsmönster.

Tabell 4 De tio vanligaste kombinationerna av röstdelning, 2022 (procent)

Rank	Riksdagsval	Kommunval	Andel av röstdelarna
#1	Sverigedemokraterna	Moderaterna	8,7
#2	Socialdemokraterna	Centerpartiet	5,3
#3	Miljöpartiet	Socialdemokraterna	5,1
#4	Socialdemokraterna	Vänsterpartiet	4,8
#5	Miljöpartiet	Vänsterpartiet	4,3
#6	Moderaterna	Kristdemokraterna	3,7
#7	Socialdemokraterna	Moderaterna	3,6
#8	Socialdemokraterna	Övriga partier	3,6
#9	Moderaterna	Socialdemokraterna	3,5
#10	Moderaterna	Övriga partier	3,3

Kommentar: Resultaten visar de vanligaste kombinationerna av röstning på olika partier i riksdagsval-kommunval 2022. Antalet svarande i analysen av röstdelning 2022 är 2 960 personer.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2022.

En än mer fullständig redovisning av röstdelning återfinns i tabell 5 som visar vilka partier väljarna i riksdagsvalet valde att lägga sina röster på i 2022 års kommunval. Med hjälp av den här tabellen kan vi också besvara frågan om det är något parti som i högre grad förlorar röster till övriga partier lokalt, där vi vet att de flesta partier är lokala partier. Men vi börjar med att kommentera hur stor andel av väljarna som röstade på ett parti i riksdagsvalet som också röstade på samma parti i kommunvalet. Bland väljare som röstat på Vänsterpartiet, Socialdemokraterna

och Moderaterna i riksdagsvalet har över 70 procent, och för V och S nära 80 procent, av väljarna också röstat på partiet i kommunvalet. Bland väljare som röstat på Centerpartiet eller Sverigedemokraterna i Riksdagsvalet har 62 respektive 64 procent också röstat på partiet i kommunvalet. Bland Kristdemokraternas respektive Liberalernas riksdagsväljare röstade omkring 55 procent på samma partier lokalt. 2022 års vals lägsta notering står Miljöpartiet för, knappt hälften av väljarna som röstade på MP i riksdagsvalet valde partiet i kommunvalet. Här kan aspekter som stödöstning och det faktum att Miljöpartiet saknat kandidater i flera kommuner vara en bidragande faktor.

Tabell 5 Hur röstade riksdagsväljarna i kommunvalet 2022? Andelen röstande på kommunala partier efter röstning i riksdagsvalet, 2022 (procent)

Partival i riksdagsvalet 2022	Röstning i kommunvalet 2022										Antal svar
	V	S	MP	C	L	M	KD	SD	Övr	Total	
Vänsterpartiet	78	9	4	2	1	1	1	0	4	100	634
Socialdemokraterna	5	78	2	5	2	3	1	0	3	100	3 076
Miljöpartiet	19	22	48	3	2	0	0	0	4	100	670
Centerpartiet	1	11	3	62	11	6	2	0	3	100	725
Liberalerna	1	6	2	8	55	18	5	1	5	100	520
Moderaterna	0	6	0	4	5	71	6	3	5	100	1 823
Kristdemokraterna	0	3	0	5	4	18	57	4	7	100	511
Sverigedemokraterna	1	5	0	2	2	18	4	64	4	100	1 421
Övrigt parti	4	3	2	6	0	7	5	5	68	100	99

Kommentar: Tabellen läses radvis och jämför hur svars personer som röstat på ett riksdagsparti fördelat sina röster på partier i kommunvalet. I analysen ingår endast personer som röstat på ett parti i både riksdagsvalet och kommunvalet 2022. Andelen som röstar på samma parti i de två valen är gråmarkerade. Det vanligaste röstdelningsalternativet för respektive riksdagspartis väljare är markerat i fet stil.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2022.

Analyserar vi istället vilka andra partival respektive riksdagspartiväljare gjort lokalt finns flera intressanta iakttagelser. Bland Vänsterpartiets riksdagsväljare är Socialdemokraterna föga förvånande det näst vanligaste partiet att lägga sin röst på lokalt (nio procent). Det är ett mönster vi känner igen sedan tidigare, även om andelen vänsterpartiväljare som röstar på Socialdemokraterna lokalt har minskat något sedan 2018 (jfr. Berg, Erlingsson & Oscarsson, 2019). För de socialdemokratiska riksdagsväljarna är det jämnt skägg mellan att rösta på Vänsterpartiet eller Centerpartiet lokalt (fem procent). Detta är ingen större förändring sedan 2018. Bland

väljare som röstat på Miljöpartiet nationellt är Socialdemokraterna (22 procent) och Vänsterpartiet (19 procent) de vanligaste lokala partivalen. Jämfört med 2018 är detta en ökning i röstdelning till dessa partier. Bland Centerpartiets riksdagsväljare är det två partier som är mer och lika populära lokalt: Socialdemokraterna och Liberalerna. Bland såväl Liberalernas, Kristdemokraternas som Sverigedemokraternas riksdagsväljare är Moderaterna det näst vanligaste partivalet på lokal nivå (18 procent för samtliga) näst efter det egna partiet. Noterbart är att en ungefär lika stor andel av Liberalernas riksdagsväljare röstat på Socialdemokraterna som Kristdemokraterna lokalt. Till sist har Moderaternas riksdagsväljare i lika hög grad röstdelat på Socialdemokraterna som Kristdemokraterna lokalt.

När det gäller röstdelning till övriga partier lokalt varierar det mellan tre och sju procent bland riksdagspartiernas väljare. Även om det är små skillnader finns en svag tendens till något högre röstdelning till övriga partier lokalt bland väljare som röstat på Kristdemokraterna (sju procent), Liberalerna (fem procent) eller Moderaterna (fem procent) nationellt. Siffrorna är nästan identiska med vad som uppmättes 2018 (se Berg, Erlingsson & Oscarsson, 2019) och betyder att mittenhögerpartier alltså förlorar något fler röster till övriga partier lokalt jämfört med mitten-vänsterpartier. Det senare fenomenet går också att belysa med analyser av fallet Göteborg, där borgerliga respektive Sverigedemokratiska riksdagsväljare i högre utsträckning röstade på det nya lokala partiet Demokraterna i valet 2018 (Solevid & Oscarsson, 2019).

Vilka är då röstdelarna?

Tabell 6 är baserad på data från de nationella SOM-undersökningarna och visar i vilken utsträckning olika grupper av befolkningen har valt att röstdela i valen 1994–2022. För att undersöka om resultaten för 2022 är robusta när variabelerna kontrolleras för varandra har vi också genomfört multipel logistisk regressionsanalys (se figur A1 i Appendix).

2022 är röstdelning alltså lika vanligt bland män som kvinnor. Även i detta val röstdelar äldre, särskilt 76 år och äldre, i lägre grad än yngre, men skillnaden kvarstår inte under kontroll för andra faktorer. Dock har röstdelningen över tid ökat mer i den äldsta åldersgruppen jämfört med de två yngsta åldersgrupperna. På 1990-talet röstdelade bara omkring tio procent bland de äldre väljarna – sedan 2018 är motsvarande andel ungefär en fjärdedel. Högutbildade, personer som bor i glesbygd, och politiskt intresserade personer röstdelar alla i högre grad än personer med låg utbildning, personer som bor i storstäder samt politiskt ointresserade personer. Föga förvånande röstdelar starkt övertygade partianhängare samt partimedlemmar i lägre grad än personer som inte är partianhängare eller medlemmar, något vi också känner igen från internationell forskning (t.ex. Karp m.fl., 2002). Att väljare som identifierar sig som höger röstdelar i något större utsträckning än de som identifierar sig som vänster, är även det en tendens som återkommer i

tidigare studier (t.ex. Oscarsson & Holmberg, 2016). De här resultaten bekräftas också i vår regressionsanalys (se figur A1 i Appendix).

Dock finner vi det högintressant att det både bland starkt övertygade partianhängare respektive partimedlemmar med uppdrag i valet 2022 ändå är 16 procent som röstat på olika partier nationellt och lokalt. Även om fenomenet ”otrogna” partimedlemmar är överraskande och gåtfullt är det trots allt inte alldeles obekant (jfr. Polk & Kölln, 2018). Bland europeiska partimedlemmar uppskattas att cirka åtta procent röstar på annat parti i det nationella parlamentsvalet än det parti man faktiskt är medlem i. Att partimedlemmar röstar på *olika* partier nationellt och lokalt menar vi är ytterligare en variant av samma fenomen.

Inte så delat trots allt

Trots att vi bevittnat stora förändringar i riksnivåns partilandskap sedan 2018 års val – att Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna inlett samarbete med Sverigedemokraterna, att Centerpartiet närmat sig de rödgröna, att Alliansen därmed slutgiltigt brutit samman, att Miljöpartiet lämnade regeringen 2021 – ser vi på aggregerad nivå inga större skillnader i röstdelningsmönstren jämfört med tidigare val. Det är alltså relativt hög röstdelning, där röstdelningen fortfarande främst sker inom partiblocken, oavsett om vi definierar blocken som de var fram till 2018 eller som de är 2022.

Om *några* nyheter trots allt ska framhållas, är det främst tre saker: 1) att vi för första gången sedan 2002 ser den stadigt stigande trenden med ökande röstdelning brytas (eller i varje fall nå en plåtå), 2) att Moderaterna – vilket historiskt sett sticker ut – börjar få konturerna av ett parti som gör bättre ifrån sig lokalt än nationellt och, 3) att röstdelning inom det traditionellt rödgröna blocket eller det nya mitten-vänsterblocket är på uppgång.

När det gäller den tredje punkten vill vi framhålla att röstdelningsalternativet Sverigedemokraterna nationellt och Moderaterna lokalt utan större konkurrens är det vanligaste röstdelningsalternativet, men det är tydligt färre borgerliga alternativ och fler rödgröna eller mitten-vänsteralternativ jämfört med 2018. Till sist kan vi också konstatera att ungefär samma befolkningsgrupper röstdelar 2022 som tidigare; det handlar främst om personer med högre utbildning, med politiskt intresse, boendes i glesbygd, ej övertygade partianhängare och personer som står något eller klart till höger. Sammanfattningsvis: Även om vi ser vissa förändringar i röstdelningen 2022 jämfört med tidigare val är förändringarna, givet de stora politiska förändringarna på riksplånet, relativt sett begränsade.

Tabell 6 Andel väljare som röstar på olika partier i kommunval och riksdagsval, 1994–2022 (procent)

	1994	1998	2002	2006	2010	2014	2018	2022	Total
Samtliga	22	25	25	24	28	29	32	32	29
Kvinna	21	25	26	25	28	30	33	31	29
Man	22	25	23	23	29	28	31	32	28
16–29 år	29	32	24	26	27	32	35	33	31
30–49 år	25	28	28	27	32	32	35	34	32
50–75 år	16	21	24	22	27	28	31	31	27
76–	14	9	13	14	21	20	25	26	21
Låg utbildning	12	17	18	16	20	19	20	20	18
Medel utbildning	24	28	25	23	28	28	32	31	29
Hög utbildning	29	28	29	29	34	33	36	35	34
Ren landsbygd	17	30	29	26	28	30	33	34	30
Mindre tätort	21	27	28	22	31	30	32	32	29
Stad/större tätort	25	23	22	25	27	29	32	31	28
Sthlm/Gbg/Malmö	23	21	23	21	27	30	33	29	28
Stockholm	30	24	26	21	25	29	32	29	28
Göteborg	18	20	21	19	30	33	39	30	31
Malmö	11	14	19	24	26	28	21	29	22
Politiskt intresse									
Mycket intresserad	20	22	20	24	30	30	33	34	30
Ganska intresserad	22	27	26	25	30	29	34	31	30
Inte särskilt intresserad	23	24	25	23	26	28	30	32	27
Inte alls intresserad	17	18	21	11	18	26	26	24	21
Partianhängarskap									
Ja, starkt övertygad anhängare	10	9	8	10	17	15	16	16	14
Ja, svagt övertygad anhängare	20	25	21	24	26	29	31	31	27
Nej	40	35	39	32	40	38	43	42	39
Partimedlemskap									
Nej	24	26	26	25	29	30	34	33	30
Ja	12	15	15	14	19	21	20	20	18
Ja, med uppdrag	(16)	19	15	11	15	10	11	16	13
Vänster-högeridentifikation									
Klart till vänster	13	17	19	22	22	30	25	27	24
Något till vänster	16	25	21	20	25	25	28	27	25
Varken till vänster eller till höger	25	25	29	26	30	30	32	33	29
Något till höger	34	32	31	27	34	34	39	37	35
Klart till höger	15	16	18	21	24	26	31	31	25

Kommentar: Endast personer som röstat i både riksdagsval och kommunval ingår i analyserna. Blankröstare ingår dock inte i analyserna. Skattningar inom parentes understiger 40 personer.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen från valåren 1994–2022.

Noter

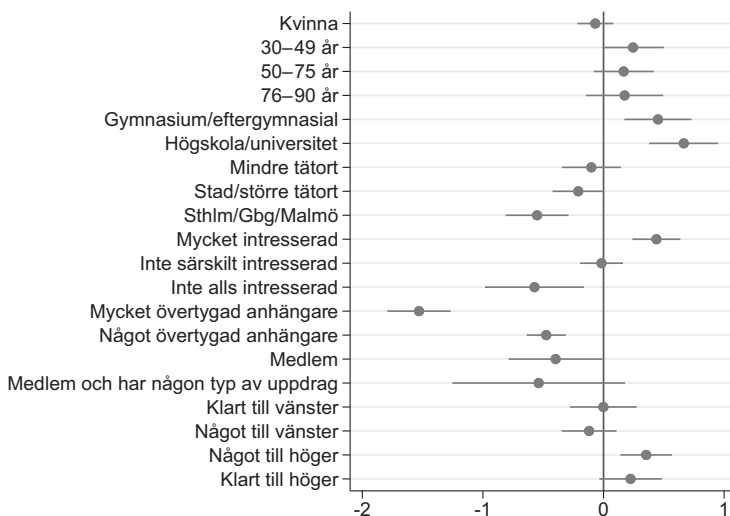
- ¹ För information om röstdelningsmönster mellan riksdag och region, se Persson (2020).
- ² Totalt röstade 6 547 625 väljare i Riksdagsvalet (<https://www.val.se/valresultat/riksdag-region-och-kommun/2022/valresultat.html>). Våra undersökningar skattar att cirka 31 procent av väljarna har röstdelat vilket skulle motsvara 2 029 763 personer. Av dessa drygt 2 miljoner väljare har uppskattningsvis 8,7 procent röstat på SD i riksdagsvalet och M i kommunvalet vilket motsvarar 176 589 väljare.

Referenser

- Berg, Linda, Erlingsson, Gissur Ó & Henrik Oscarsson (2019). Rekordhög röstdelning. I Ulrika Andersson, Björn Rönnerstrand, Patrik Öhberg & Annika Bergström (red), *Storm och stiltje*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Dagens Arena (2021). Allt svårare hitta kommunpolitiker. Hämtad från: <https://www.dagensarena.se/innehall/alltvarare-hitta-kommunpolitiker/>.
- Erlingsson, Gissur Ó & Henrik Oscarsson (2015). Röstdelning i Sverige. I Annika Bergström, Bengt Johansson, Henrik Oscarsson & Maria Oskarson (red), *Fragment*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Erlingsson, Gissur Ó, Karlsson, David, Öhrvall, Richard & Jessika Wide (2022). *Den lokala demokratins vägval*. Stockholm: SNS.
- Holmberg, Sören (1993). Kommunala väljare – finns dom? I Lennart Nilsson (red), *Västsvensk opinion*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Holmberg, Sören, Nässman, Per, Oscarsson, Henrik, Pettersson, Mikael & Per Oleskog Tryggvason (2023, kommande). *Väljarna avgör. Sveriges Televisions Vallokalsundersökningar 1991–2022*.
- Karp, Jeffery A., Vowles, Jack, Banducci, Susan A. & Todd Donovan (2002). Strategy Voting, Party Activity and Candidate Effects: Testing Explanations for Split Voting in New Zealand's New Mixed System. *Electoral Studies*, 21(1): 1–22.
- Oscarsson, Henrik, & Sören Holmberg (2016). *Svenska Väljare*. Stockholm: Wolters Kluwer.
- Persson, Sara (2020). Röstdelning i Sverige 1970–2018. Rapport 2020:9. Göteborg: Valforskningsprogrammet vid Göteborgs universitet
- Polk, Jonathan & Ann-Kristin Kölln (2018). Electoral infidelity: Why party members cast defecting votes. *European Journal of Political Research*, 57: 539–560, doi: 10.1111/1475-6765.12238
- Solevid, Maria & Henrik Oscarsson (2019). Röst(D)elning i Göteborg 2018. I Anders Carlander, Patrik Öhberg & Elias Mellander (red), *Ingen kommer undan kulturen*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.

APPENDIX

Figur A1 Benägenheten att röstdel i olika demografiska/politiska grupper (ostandardiserade logistiska regressionskoefficienter med konfidensintervall)

Kommentar: Endast personer som röstat i både riksdagsval och kommunval ingår i analyserna. En punkt till höger om den vertikala linjen, som motsvarar 0 (inget samband) betyder att gruppen röstdelar i högre utsträckning, en punkt till vänster om linjen betyder att gruppen röstdelar i lägre utsträckning. De horisontella linjerna motsvarar 95-procentiga konfidensintervall. Om konfidensintervallet överlappar den vertikala nollinjen betyder det att sambandet inte är signifikant. Följande grupper utgör referens kategorier och det betyder att resultaten för exempelvis en viss grupp (ex 50–75-åringar) ska tolkas i relation till referens kategorin (ex 18–29-åringar): Kön: Man, Ålder: 16–29-åringar, Utbildning: Grundskola, Stad/land: Ren landsbygd, Politiskt intresse: Ganska intresserad, Partianhängare: Ej partianhängare, Partimedlem: Ej medlem, Vänster-högerposition: Varken vänster eller höger

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2022.

